Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de fractievoorzitters

Datum
13 januari 2022

Bijlage(n)
Reactie van cliëntorganisaties, beroepsverenigingen en BGZJ op opschorting overleg Hervormingsagenda Jeugd door VNG

Contactpersoon
Jan Visscher
Ons kenmerk

Telefoon
06-13203391
Uw kenmerk

Onderwerp

Debat over regeringsverklaring en jeugdzorg

Geachte fractievoorzitters,

Volgende week debatteert u met het nieuwe kabinet over de regeringsverklaring. Daarbij komt ongetwijfeld ook het financiële kader aan de orde. Graag brengen wij, de samenwerkende jeugdbranches Jeugdzorg Nederland, de Nederlandse ggz, de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en de Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra, onze grote zorgen over de voorgenomen aanvullende korting op het budget voor jeugdhulp onder uw aandacht. Een zorg die wij delen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), die een resolutie heeft aangenomen die uitspreekt *'de vormgeving van en besluitvorming over de Hervormingsagenda Jeugd per heden op te schorten'*. Daarbij wordt verwezen naar de arbitrage-uitspraak over het benodigde jeugdzorgbudget door de Commissie van Wijzen. Onze zorg betreft zowel de impact van de voorgenomen extra bezuiniging op de zorg voor kwetsbare kinderen en gezinnen, als de impasse die rond de Hervormingsagenda Jeugd is ontstaan door het conflict tussen rijk en gemeenten. Het schrappen van de voorgenomen besparing is de snelste oplossing voor beide knelpunten.

Problemen in jeugdhulp en jeugdbescherming
Het zal u niet zijn ontgaan dat er grote problemen zijn bij de jeugdhulp en jeugdbescherming. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Inspectie Justitie en Veiligheid (IJV) maken zich zorgen over het ontbreken van tijdige begeleiding en passende hulp aan de meest kwetsbare kinderen. Wachtlijsten, budgetplafonds, te lage tarieven, bureaucratie, versnippering, arbeidsmarktproblematiek, zorg die wegvalt als jongeren 18 jaar worden: juist de zorg voor de meest kwetsbare jongeren en gezinnen staat onder grote druk. Kinderen moeten te lang wachten op zorg of worden via de toegang bij gemeenten niet op tijd naar de juiste zorg geleid. Jeugdzorgprofessionals zijn steeds meer tijd kwijt aan bureaucratie en de werkdruk loopt op door tekorten op de arbeidsmarkt. De cruciale systeemaanbieders houden het hoofd financieel net boven water of draaien zelfs verlies. Het gaat dan om de organisaties die een breed scala aan specialistische expertise en 24/7 (crisis)hulp in huis hebben, waardoor ze snel kunnen op- en afschalen en kunnen bieden wat nodig is voor jongeren en hun ouders. Zij zijn de spil in het netwerk met andere aanbieders. Ze zijn kennis- en expertisecentrum en leiden jeugdzorgprofessionals op. Naast het leveren van hulp aan jongeren en hun ouders, hebben zij dus een veel bredere rol en functie in het jeugdhulpstelsel.

Commissie van Wijzen en Hervormingsagenda Jeugd
Gemeenten kregen jarenlang te weinig geld voor het uitvoeren van hun jeugdzorgtaken. Waar in eerste instantie bij de decentralisatie van de jeugdzorg van de Rijksoverheid naar de gemeenten ook een besparing werd voorzien, bleken de middelen ruim onvoldoende om de kwaliteit, toegankelijkheid en continuïteit van jeugdhulp voldoende te borgen. In de arbitragezaak tussen rijk en gemeenten deed de Commissie van Wijzen een heldere uitspraak. Aan de ene kant moeten gemeenten meer geld krijgen van het rijk, aan de andere kant moeten er ook maatregelen genomen worden om de jeugdzorg te verbeteren en de kosten in te dammen. In deze uitspraak is vrij precies aangegeven op welke termijn welke besparingen mogelijk geacht worden en dit resulteert in een tabel waarin de extra bijdrage aan gemeenten jaarlijks daalt. In de uitspraak van de Commissie van Wijzen zitten dus al 'bezuinigingsopdrachten' die door de betrokken partijen gezamenlijk moeten worden opgepakt in de Hervormingsagenda Jeugd. Samen met rijk, gemeenten, beroepsverenigingen, cliëntorganisaties en andere betrokkenen werkten de jeugdbranches de afgelopen periode aan de bouwstenen voor deze Hervormingsagenda Jeugd[1]. Dit moet leiden tot een beter werkend jeugdstelsel en betere jeugdzorg. De ambities zijn groot en vragen om stevige inzet van alle partijen. Sommige verbeteringen in het jeugdzorgstelsel leveren op termijn wellicht geld op, andere verbeteringen vragen juist om een extra investering. Vanaf het begin van dit traject hebben wij zorgen over de nadruk die er gelegd wordt op de te behalen besparingen. Inmiddels wordt op basis van de uitkomsten van een aantal werkgroepen onze indruk bevestigd, dat het financiële kader bij de Hervormingsagenda Jeugd nu al onder druk staat. Verschillende inhoudelijke werkgroepen, met daarin vertegenwoordigers van rijk, gemeenten, aanbieders, professionals, cliënten en externe experts, geven aan dat de door de Commissie van Wijzen ingeschatte besparing al niet haalbaar lijkt. Dus zelfs als de nieuwe coalitie het financiële pad van de Commissie van Wijzen overneemt, is het al een flinke opgave (voor alle betrokken partijen) om dit te realiseren. Een extra structurele bezuiniging van uiteindelijk 500 miljoen euro per jaar hier bovenop, maakt het bereiken van de inhoudelijke verbeterdoelstellingen zeer problematisch.

Impasse doorbreken vanwege urgentie van problemen
We zijn het met de VNG eens dat de in het coalitieakkoord aangekondigde extra korting op het financiële kader voor de Jeugdhulp een ernstige inbreuk maakt op de door Rijk en VNG gemaakte afspraken en de arbitrage-uitspraak van de Commissie van Wijzen. Dat de gemeenten nu uit het overleg over de Hervormingsagenda Jeugd stappen, vinden wij in dat opzicht dan ook begrijpelijk. Maar opnieuw dreigen de kwetsbaarste jongeren en hun ouders de rekening hiervoor te gaan betalen. Het aanpakken van de problemen in jeugdhulp en jeugdbescherming moet namelijk juist voor hen tot verbeteringen leiden: sneller de juiste zorg, betere zorg, meer tijd en aandacht. Zonder aanwezigheid van gemeenten bij het maken van afspraken over organisatie, kwaliteit en beschikbaarheid van jeugdhulp in het overleg over de Hervormingsagenda Jeugd, kan het gezamenlijk overleg over de plannen rond een inhoudelijke transformatie van de jeugdhulp op dit moment niet zinvol worden voortgezet. Daarmee ligt de voortgang van de Hervormingsagenda Jeugd nu dus stil. Dat baart ons grote zorgen, omdat deze verbeteringen cruciaal zijn en geen uitstel dulden. We dringen er dan ook op aan dat deze impasse tussen rijk en gemeenten zo snel mogelijk wordt doorbroken.

Ontbrekende onderbouwing voor de extra besparingen
De extra bezuiniging op jeugdzorg is alleen terug te vinden in de budgettaire bijlage bij het coalitieakkoord. De toelichting is summier: '*Vanaf 2024 worden in aanvulling op de huidige*

[1] Dit gebeurt in thematische werkgroepen: Reikwijdte & preventie; Inkoop & administratieve lasten; Toegang & zo thuis mogelijk; Kwaliteit & effectiviteit; Regionalisering; Leren, ontwikkelen & kennisinfrastructuur; Data & Monitoring; Financieel-bestuurlijke verhoudingen.

hervormingsagenda extra beleidsmaatregelen in de jeugdzorg genomen; in 2024 wordt 100 miljoen euro extra bespaard en vanaf 2025 structureel 0,5 miljard euro. Daarbij kan gedacht worden aan (een combinatie van) normeren van de behandelduur of het introduceren van een eigen bijdrage'. Het CPB schrijft hierover in de analyse van het coalitieakkoord: '*De extra beleidsmaatregelen met als doel besparing in de jeugdzorg zijn niet in de doorrekening meegenomen, omdat deze voorstellen onvoldoende zijn uitgewerkt om de beoogde besparing te realiseren*'. Toch geven wij u ook graag onze eerste reactie op de twee denkrichtingen die genoemd worden bij deze besparing.

Normeren van de behandelduur

Verschillende werkgroepen bij de Hervormingsagenda Jeugd houden zich bezig met onderwerpen die bij zouden kunnen dragen aan een kortere behandelduur. Als jongeren die zorg nodig hebben sneller op de juiste plek terecht komen, kan een behandeling sneller en effectiever starten. Bij uitstek een onderwerp voor de werkgroep Toegang. Als de kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulpinterventies verbeterd kan worden en er daardoor sneller resultaat bereikt kan worden, dan is dat zeer welkom. Niet voor niets is er een werkgroep Kwaliteit & effectiviteit. En zo kunnen we nog even doorgaan. Als door beter passende zorg en innovatie de behandelduur verkort kan worden, dan juicht iedereen dat toe. Maar het normeren van de behandelduur als financieel instrument en doel op zich, stuit ons tegen de borst. Het staat ook haaks op de elders in het coalitieakkoord opgenomen ambitie om professionals in de uitvoering (waar mogelijk) meer beslisruimte te geven. Jeugdprofessionals moeten kunnen doen wat nodig is voor kinderen en gezinnen. Daar waar verkorting van de behandelduur het gevolg is van inhoudelijke verbetermaatregelen, zal de opbrengst hiervan mee worden gerekend in de besparingsopbrengsten van de Hervormingsagenda Jeugd. De besparingen kunnen echter niet dubbel ingeboekt worden. Gemeenten normeren de behandelduur in de praktijk nu overigens ook al, dus het is weinig realistisch om te verwachten dat verdere normering tot grote besparingen zal leiden.

Introduceren van een eigen bijdrage

Toen de Jeugdwet in 2015 werd ingevoerd, bevatte deze een ouderbijdrage voor jeugdhulp met verblijf. Al snel werd deze ouderbijdrage weer afgeschaft. Nadat de inning al eerder werd opgeschort, deden de Tweede en Eerste Kamer het wetsvoorstel om de ouderbijdrage met terugwerkende kracht af te schaffen per 1 januari 2016 in december 2016 af als Hamerstuk. Uit de Memorie van Toelichting[2] bij dit wetsvoorstel blijkt dat de netto opbrengt (na aftrek van de inningskosten) van de ouderbijdrage voor 2015 circa 26,6 miljoen euro bedroeg (en in 2016 zou zijn gestegen naar circa 32,5 miljoen euro). De verwachting over de eventuele opbrengst van het herinvoeren van een eigen bijdrage moet dus niet overschat worden. Nog belangrijker is dat uit het onderzoek dat ten grondslag lag aan het afschaffen van de ouderbijdrage, bleek dat de drempel die de ouderbijdrage voor de toegang tot jeugdhulp zou kunnen opwerpen problematisch is. De ouderbijdrage is afgeschaft vanwege deze ongewenste drempelwerking (juist bij de meest kwetsbare doelgroepen), de hoge uitvoeringskosten (en administratieve lasten) en de relatief lage opbrengst. Elders in het coalitieakkoord toont het kabinet zich bewust van de toenemende gezondheids- en welvaartsverschillen in de samenleving. In dat kader is het invoeren van een eigen bijdrage voor jeugdhulp een averechtse maatregel. De meest kwetsbare gezinnen krijgen daarmee namelijk een extra hindernis om hulp te zoeken. De eventuele herinvoering van een eigen bijdrage lijkt dan ook weinig realistisch. Dat in het coalitieakkoord wordt voorgesteld om de kinderopvang bijna gratis te maken, juichen we toe, maar

[2] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34614-3.html

kunnen we moeilijk rijmen met het invoeren van een eigen bijdrage voor jeugdhulp aan kwetsbare kinderen en jongeren.

Concluderend
Wij maken ons grote zorgen over de problemen in de jeugdhulp en jeugdbescherming en over het uitblijven van concrete oplossingen. Daar waar wij in het kader van de Hervormingsagenda Jeugd eindelijk met alle betrokken partijen input konden leveren aan verbeterplannen, is dat traject nu tot stilstand gekomen door de aangenomen resolutie op de ledenvergadering van de VNG, als gevolg van de aangekondigde extra besparingen in het coalitieakkoord. Onze zorg betreft zowel de impact van de voorgenomen extra besparing op de zorg voor kwetsbare kinderen en gezinnen, als de impasse die is ontstaan door het conflict tussen rijk en gemeenten. Het schrappen van de voorgenomen besparing is de snelste oplossing voor beide knelpunten.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Stijn Verbruggen, coördinator Public Affairs bij Jeugdzorg Nederland, telefoon 06 – 15 86 20 82, met Joeri Veen, adviseur Public Affairs bij de Nederlandse ggz, telefoon 06 – 39 83 74 95 of met Johan van Ruijven, woordvoerder bij de VGN, telefoon 06 – 21 21 34 60.

Met vriendelijke groet,
Namens de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ)

Frank Bluiminck
directeur Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN)